

КАРОМАТУЛЛОҲИ МИРЗО

ГҶШВОРА

МАОРИФ

АЗ ҲИКОЯҲОИ
КАРОМАТУЛЛОҲИ МИРЗО

ГҶШВОРА

ДУШАНБЕ
МАОРИФ
2015

ББК 82.3 (2 тоҷик)+83.3(0)9
К-27

К-27. Гӯшвора. Кароматуллоҳи Мирзо, – Душанбе:
«Маориф», 2015, 12 сах.

Як силсила ҳикояҳои Нависандаи халқии Тоҷикистон, барандаи Ҷоизаи давлатии Тоҷикистон ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ Кароматуллоҳи Мирзо аз ҳаёти тифлон ва хонандагони синни мактабӣ таълиф шудаанд. Чанде аз онҳо ҳоло манзури хонандагони арҷманд мегарданд, ки хонданӣ, шавқовар ва пандомезанд.

Ҳикояи мазкур яке аз онҳост.

ГҶШВОРА

Андаке поёнтар аз деҳаи мо, дар канори роҳ, ки дар ду ҷониби он ангурзор, боғҳои сарсабзу хуррами мева то ба дуриҳо доман густурда буданд, қабре мавҷуд буд, қабри ягона. Мо, хурдсолони он солҳо, дар ҳайрат будем, ки ин мадфани одамӣ баҳри чӣ, бо чӣ вачҳе ин ҷо пайдо шуда? Чаро ўро дар гўристон ба хок насупурдаанд? Боз аз он дар ҳайрат мешудем, ки зани куҳансоле дастархони пури нон дар тори сар ба сари гўр меомад. Дастурхон мекушод, нонҳоро рўйи он паҳн мекард, баъд хоки гўрро ба дидагон мемолид, гўрро ба оғўш мекашид, баъд ба навҳа медаромад:

– Рустамҷон, ҷони апа, нон овардам, нонҳои гарм, нони гандум, нони сафед, нон фаровон шуд, дар ҳама ҷо арзон... Он рўзҳо гузаштанд, рафтанд. Ҳайф шудӣ, сад ҳайфи ту, Рустамҷон! Хез, нон овардам, нон!..

Ин зан кӣ буда, чаро ин гўр ин ҷо пайдо шуда? Баъд ҳамааш ба мо маълум гашт...

... Қарибиҳои субҳ барф аз боридаи монд. Замину замон ях баст. Торафт хунукӣ саҳт мешуд. Аммо ба ин нигоҳ накарда, имрӯз мардум сартараддуд буданд, ба бозор мерафтанд. Ҳама як ташвиш доштанд, чизу мол, асбобу анҷоми рӯзгорро ба бозор бурда, ғалла ё нон харидани буданд. Роҳ пур аз пиёдаву савора.

Бачаи тахминан 15 – 16-солае, ки дар тан ҷомаи ҷиғда-ҷиғдаи сатини сиёҳ ва дар по мӯзаҳои дарида дошту рӯймолашро гирди сару гӯшҳояш печонда буд, аз пайроҳае ба роҳи калон баромада, ба бозоракиҳо ҳамроҳ шуд.

– Ҳа, Рустам, дар ин хунукӣ куҷо мерави? – пурсид пирмарди савора, ки худро рӯи зин бо чакман дурустакак печонда буд, лаҷоми аспашро кашида.

– Бозор, – гуфт Рустам.

– Чӣ мебарӣ?

Рустам ба суоли пирмард чӣ ҷавоб доданашро надонида, худро андаке ба ақиб кашид ва даст ба кисааш андохт. Ё гӯшвораҳои модари раҳматиашро, ки пас аз ҷанг (Ҷанги Бузурги Ватании солҳои 1941-1945-ум дар назар аст) рафтани падараш ба бистари беморӣ афтода, чанд рӯз пеш аз олам гузашта буд, аз киса баровард. Баргакҳои он ларзиш хӯрда, оҳиста ҷарангос заданд. Садои шинос; модари Рустам ҳар гоҳ ки аз коре ба завқ меомад, бо табассум сар мечунбонд, баргакҳои гӯшвораи ӯ ана ҳамин тавр ларзида садо медоданд. Гӯшвораҳо ба ӯ бисёр мезебиданд ва модари Рустам онҳоро ҳеҷ гоҳ аз гӯш

намегирифт. Гӯшвораҳои ӯро танҳо вақте занҳои ҳамсоя аз гӯшаш гирифта, аз рӯйи васияташ ба хоҳари калонии Рустам – Ҳабиба доданд, ки вай аз олам чашм пӯшида буд. Ҳоло Рустам ҳамин гӯшвораҳои модарро ба бозор бурда, бо нон иваз карданист. Илоҷи дигар ҳам намонда. Ду рӯз боз Рустам ва хоҳараконаш – Ҳабибаю Назираи хурдсол гурӯснаанд.

Бегоҳ Рустам як пора нони хушкӣ ҳадашро ҳам ба хоҳараконаш тақсим кард. Охир, акнун ӯ марди хона аст. Инро ба ӯ падар дар номааш таъкид намуда. Ӯ гуфта, ки баъди сари модар нигоҳубин ва саробонии хоҳараконаш ба уҳдаи вай, бо нангу номус бошад. Хоҳараконаш нангу номуси ӯ будаанд. Бале, падар рост мегӯяд, вай мардбача, марди хона.

... Рӯзи дуюм аст, ки Рустам дигар барои нон ба хонаи кари Бӯрӣ намеравад ва Бӯрӣ низ акнун ба хонаи онҳо намеояд. Ӯ одами зишт будааст.

– Рустам, омадӣ, биё, – кари Бӯрӣ хилофи ҳар-рӯза хандон-хандон аз хонааш ба пешвози Рустам баромад. Ӯро ба хона хонд. – Рустамҷон, нон бисёр, ба ту то соли оянда мерасад, ана, худат бин, – Кари Бӯрӣ ба ду халта нони хушк, ки дар як тарафи хона рӯйи ҳам чида буданд, ишора кард. – Лекин, Рустамҷон, як маслиҳат, – кари Бӯрӣ риши ғулии мошубиринҷашро даст-даст карда идома дод: – Ҳабибаро ба ман медиҳӣ.

Кари Бӯрӣ боз чӣ гуфт? Рустам ӯро намешунид. Осмон гӯё ба сараш фуру омад. Аknун ӯ фаҳмид, ки

кари Бӯрӣ ба чӣ сабаб пас аз марги модараш ба онҳо ин қадар муҳибу меҳрубон шуда. На, на, Рустам хоҳараконашро бо нон иваз намекунад, Ҳабибаро ба Кари Бӯрӣ намедиҳад! Коре карда, рӯзи хоҳараконашро мегузаронад, нон меёбад.

Рустам аз гуруснагӣ якбора худро беҳол ҳис кард. «Худро ба даст гир, Рустам, ту акнун марди хонаӣ...» Рустам гӯшвораҳои модарашро аз нав ба кисаи пеши бағалаш андохт. Пирамарди савора гардиши теппаро тоб хӯрда аз назари ӯ дур шуда буд.

Рустам қатори бозоракиҳо қадам мениҳод...

Бозори Янгибозор. Нурҳои камтаъсири офтоби зимистон ба оби дарёи Кофарниҳон, ки мардуми бисёре дар канори он ҷамъ омада, хариду фурӯш доштанд, бархӯрда шаъшаъапошӣ мекарданд. Оби дарё аз қабати ях бесадо ҷорӣ мешуд. Чарахсаҳои он ба рӯйи сангҳо бархӯрда ях мебаст, сангҳо чун оина шаффоф мешуданд. Шамоли сард мевазид, одамон дандон ба дандон монда, ба хунукӣ тоқат мекарданд. Рӯз хунук аммо бозор гармтар мешуд. Ана, як харидор, марди бурутии тануманде, дар рӯ ба рӯйи Рустам, ки гӯшвораҳои модар дар даст ғарқи хеёлот буд, бозистод.

– Бача, гушвораро мефурӯшӣ? Ку, ба ман буте, – даст дароз кард мард.

«Чӣ? Ӯ гӯшвораҳои модарашро ба кафи ҳамин мард мегузорад? Ба ӯ фурӯшад? Васияти модар чӣ мешавад? Гӯшвораҳо аз они Ҳабиба. Не, намехоҳад онҳоро ба харидор бидиҳад. Бо нон ҳам иваз наме-

кунад. Ба гуруснагӣ тоб меоранду нишонаи модарро эҳтиёт мекунанд.»

... Рустам гӯшвораҳои модарашро ба кисабағал андохт. Марди бурутӣ ғур-ғуркунон аз назди ӯ гузашта рафт. Рустам ҳам аз бозор баромад. Ба канори роҳи калон гузашта, барфи рӯи сангеро бо лаби остини ҷомааш рӯфт. Бале, ӯ гӯшвораҳои модарашро намефурушад. Аммо нон ёфтан лозим. Бо кадом роҳ?.. Аз гуруснагӣ сари Рустам чарх гашт. Ӯ бемадорона рӯи тахтасанг нишаста, сарашро миёни кафҳояш гирифт. Ҳоло хоҳараконаш аз хоб хестаанд. Онҳо ҳам гуруснаанд. «Нон» мегӯянд. Рустам ба деҳа баргардад? Бе нон? Бо дасти холӣ? Рустам аз ҷояш хест. Офтоб ба миёни осмон омада, бозор камодам шуда буд.

Рустам ба роҳ даромад. «Ба кучо? Ба деҳа?» баногоҳ фикре ба сари ӯ омаду ба тарафи ду асп, ки чанд қадам онсӯтар ба хариӣ(?) боми хонае баста шуда буданд, равона шуд. Аспҳо аз турбаҳои пур кумур-кумур ҷав меҳӯрданд. Рустам ҳаросон атрофро аз назар гузаронду рӯймолашро аз сар кушод ва рӯи замин паҳн намуд. Аз сари асп тӯрбаро гирифта, ҷавро зуд ба рӯймолаш холӣ кард. Банди тӯрбаро аз нав ба сари асп кашида буд, ки як мард тозиёна дар даст аз рӯ ба рӯяш пайдо шуд.

— Канӣ, сағира, ба ман нигар!?

Ҳанӯз Рустам дасташро аз тӯрба нагирифта буд, ки мард чанд тозиёна паси ҳам ба сару рӯи ӯ зад. Аз чашму рӯи ӯ хун ҷорӣ шуда, рӯи барфҳоро лола-гун кард. Рустам фарёдзанон ба замин афтид. Дар

гирди ӯ ва соҳиби асп бозоракиҳои бисёре ҷамъ омада буданд. Онҳо аз воқеа огоҳ шуда, соҳиби аспро сарзаниш карданд. Гуфтанд, ки сағираи бечораро беҳуда зада маҷрӯҳ сохт. Наход одами каппакалон як бачаи бечораро ин қадар занад?

Мард ҳам аз бераҳмиаш хиҷолат кашид, ки аз гиребони ҷомаи Рустам дошта, ӯро аз рӯи барф рост намуд ва рӯймоли ҷавро ба дасташ дода гуфт:

– Гир, сағира, гум шав! Рав!

Аммо Рустам бовар намекард, ки рӯймоли ҷавро ба ӯ баргардонданд. Ӯ рӯймодро ба даст гирифта, ҳамаи дарду ранҷашро фаромӯш намуд. Рустам аз назди издиҳоми мардум дур мешуд, ҳама ба ӯ бо тараҳхум нигоҳ мекарданд.

Ӯ гӯшвораи модарашро нафурӯхта, барои хоҳараконаш хӯроки ёфт. Ҷавро дар ӯғур кӯфта орд мекунад. Ӯ марди хона аст, бояд хоҳараконашро хӯронад... Рустам, пешпо хӯрду ба замин афтод. Аз ҷой бархостани шуд, аммо мадор надошт.

– Рустамҷон, хез дастатро ба ман деҳ... – дасти модараш ба сӯи ӯ дароз шуд.

– Не, ман худам меҳезам, модарҷон, – Рустам аз ҷой бархостани шуд. Нимхез шуда ба даруни ҷӯй афтод. Аз хунуки тамоми баданаш виҷиррос заду ба хуш омад. Касе дасти ӯро дошта аз ҷояш хезонд.

Ҳаво торик шуда, боз барф меборид. То деҳа хеле роҳ. Рустам, рӯймоли ҷав дар даст, беҳушона дар байни роҳ қадам мезад.

Чароғҳои деҳа намудор шуданд. Рустам рӯймоли ҷавро ба рӯи барф ниҳода, дар канори роҳ

нишаст. Сару рӯяш ғарқи обу арақ шуда, тамоми баданаш чун барги бед меларзид. Ў дигар аз ҷо хеста наметавонист. То деҳа андаке роҳ. Он ҷо хоҳараконаш бо чашми чор ба роҳи ӯ нигаронанд. Аммо Рустам дигар қадаме ба пеш ниҳода наметавонист. Аз ҷояш хестанӣ шуд, мадорааш намонда буд. Чароғҳои деҳа дар пеши назари ӯ хомӯш шуданд...

— Рустамҷон, хез, биё, боз андаке роҳ монд, — модар ба сӯйи ӯ боз даст дароз кард.

— Рустам, ту акнун марди хона, хона ва хоҳараконаро ниғаҳбон шав, — овози падарро шунид. Аммо Рустам дигар мадори аз ҷой хестан надошт. Гуруснагӣ ӯро аз пой афтонда буд. Рӯяш аз барф сафед мешуд...

* * *

Зани миёнсоле ба сари қабр расида, дастархони пури нонро аз сар гирифта, дар наздаш паҳн намуд, сонӣ қабрро оғӯш карда ба навҳа даромад:

— Рустамҷон, хез, ҷонакам, хез, нон овардам, нони гарм, нони гандум. Нон дар ҳама ҷо пур шуд, арзонӣ, фаровонӣ, хез...

Зан хоҳари калони Рустам Ҳабиба аст. Ҳар гоҳ гӯшвораҳои модар дар гӯш, дастархони пури нон дар тори сар ба зиёрати мадфани бародараш Рустам, ки як вақтҳо аз гуруснагӣ дар даромадгоҳи деҳа ҷон дода буд ва мардум ӯро дар ҳамин ҷо ба хок супурдаанд, меояд, ба ёди ӯ менолад. Рӯзҳои гуруснагӣ ва Рустамро ба ёд меорад...

КАРОМАТУЛЛОҲИ МИРЗО

ГҶШВОРА

Мухаррир
Мухаррири техникӣ
Тарроҳ ва ороишгар
Рассом
Хуруфчин

Амирхон Аҳмадхонов
Робия Абдуллоева
Фирдавс Давлатбеков
Хусейн Чилаев
Суруш Зайниддинов

Ба чопаш 13.01.2015 имзо шуд. Андозаи 60x84 1/16.
Қоғазӣ бурандуд. Чопи офсетӣ. Ҷузъи чопӣ 0,75.
Гарнитура Times New Roman Tj.
Адади нашр 5000 нусха. Супориш № 35/2015

Муассисаи нашриявии «Маориф»-и
Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон.
734024, Душанбе, кӯчаи А. Дониш, 50.
Тел: 98-552-89-89. E-mail: najmiddin64@mail.ru

